

ՎԻՊԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

Մագդաղինէ :

(Շարունակութիւն . Տես էրես 108)

Ե

Մագդաղինէի նոր վիճակը չհարտացուց զինքը , թէպէտ գղեկին ծառաները , որոնք իր պատանեկութեանը տեսող եղած էին և կը սիրէին զինքը , իբրեւ իրենց տէրն ընդունեցան և պատուեցին զինքը : Այնչիսն պէս չափաւորութեամբ և առանց սնապարծութեան կ'անցընէր հոն իր կեանքը , և իր միակ զբաղանքն այն էր՝ որ իր խնամոցը յանձնուած անձանց երջանկութիւնը հոգայ : Իր իշխանութիւնն՝ ըրած անթիւ բարերարութիւններով միայն կ'իմացուէր . ապա թէ ոչ կարելի չէր գուշակել իր հարստութիւնը , և կրնար դեռ այն դեռահասակ որք օրիորդը սեպուիլ , զոր իր զթած մօրքորայրը հիւրընկալեց : Իմացուց իր մարդիկներուն թէ կ'ուզէր որ տունն իր առջի ընթացքովն երթայ , և թէ ազնիւ ասպետին սովորութիւնները շարունակուին պահուելու , իբրեւ թէ մեռած չըլլար անիկայ և քիչ ատենէն տուն պիտի գար : Իր բնակութիւնն ալ այն փոքրիկ սենեկին մէջ հաստատեց , ուր առաջ նստեր էր : Երբոր կու գային մեծ բանի մը համար հրաման առնելու իրմէ , միշտ կը հարցընէր կ'իմանար իր մարդիկներէն թէ արդեօք այսպիսի դիպուածի մը մէջ ինչպէս կը շարժէր ասպետը : Թէ որ առիթ մը ունենար խրատ տալու , կամ յանդիմանելու (որ խիստ քիչ կը հանդիպէր) , միշտ իր խօսակցութիւնը այսպիսի ոճով մը կը բանար . — Երբեմ , սիրելիքս , որ ձեր պատուական տէրն ասպետը այս հանգամանաց մէջ անանկ կը խօսէր կամ կը գործէր , ինչպէս որ հիմա ես պիտի ընեմ : Սէպ կը կրկնէր ըսելու թէ մեր սիրած անձանց յիշատակը լաւագոյն

կերպով պատուելու համար՝ զգուշանալու է այն ամէն բաներէ որ կրնար իրենց տհաճելի ըլլալ , և թէ որ անոնք ողջ եղած ըլլային՝ գործելէն առաջ անոնց կարծիքը հարցընելու էր : Այնչապէս , Մարիտիոսի վրայ միշտ մեծարանօք կը խօսէր , իբրեւ թէ անիկայ մատաղ հասակի թագաւոր մը ըլլար և ինքը անոր տղայութեանը միջոց թագաւորութիւնը կառավարէր :

Իր բարեբաստութեան ձայնը այն կողմերը տարածուելով , խել մը անձինք ամուսնանալ ուզեցին իրեն հետ . բայց Մագդաղինէ ամենուն ալ ժխտողական պատասխան տուաւ : Երբն պատասխանը տուած էր միշտ երբոր ատենօք ասպետը կամ մարգիզուհին երբեմն երբեմն կը յորդորէին զինքը կարգուելու . որովհետեւ միտքը գրած էր որ չկարգուի : Մագդաղինէ շարունակեց իր առանձնութեան կեանքը , իր պզտիկ տնութիւնն հոգալով , բարեգործութիւն ընելով և իր սիրած արուեստիցը պարապելով : Իր մօրքորայրին գրատան մէջէն քանի մը հին ընտիր գրքեր առաւ կարգաց , որ իր խելքին հարկաւոր եղած զարգացումը տուին : Բնակարանի տարուան էր , և իր զուարթ ծանրաբարոյ բնութեամբ և հանդարտ դիմաց գեղեցկութեամբ՝ ճիս էր թէ վայելութեամբ և իմացականութեւ , և թէ ուղիղ դատմամբ ու բանաստեղծութեամբ , նման ծաղկանց որ երկրին հիւթը իրենց ցօղունին արմատներէն կը քաշեն կը ծծեն , մի և նոյն ժամանակին որ իրենց անուշահոտ բաժակը կը խմէ երկնից ցօղը : Իրանգամայն աստուածապաշտ ալ էր , և ոչ երբեք զանց կ'առնէր կիրակի օրերը՝ Եօվիլէ-Պուա երթալու պատարագ տեսնելու համար : Իրով կ'երթար այն խեղճ գեղն՝ ուր ատենօք անօգնական վիճակի մէջ հասեր էր , և ուր հիմա աղքատներ և որբեր կ'օրհնէին զինքը : Երկեցիէն որ կ'ելլէր , քիչ անգամ կ'ըլլար որ այն ազնիւ կնոջ տնակը չմտնար , որն որ ուզէր էր իր կովերուն կաթին համն առնել տալ Մագդաղինէի :

Բայց ինչ որ ալ ըրաւ, չկրցաւ Բիւնուոն տեսնալ. անգգամը երբոր հեռուէն Սագգաղինէի գալը կը տեսնէր, չորս ոտքով կը փախէր, ո՛ր գիտէ խղճմտանքը զարնելէն արդեօք ըրածին վրայ, չէ՛նէ վախնալէն որ չըլլայ թէ Սագգաղինէ տուած արծաթէ գրամը ետ ուզէ :

Երբոր մահուան յիշատակները ցըրուեցան Սագգաղինէի մտքէն, և ժամանակաւ քաղցրացան իր սրտին մեռեալ սիրելեաց անունները, կրնար այս օրիորդը երջանիկ սեպուիլ, թէ որ միտքը անդադար գրաւեալ չըլլար մտածութեամբ մը, որ կը դառնացընէր իր երջանկութիւնը : Ի՞նչ կ'ընէ Սաւրիտիոս, ի՞նչ ճամբայ կը բռնէ . այս էր իր մտածութիւնը : Սաւրիտիոս՝ հօրը մեռնելէն վերջը կենդանութեան ուրիշ նշան մը չէր տուած, բայց եթէ իր անկարգութիւններովն որ օր օրուան վրայ կ'աւելնային : Սագգաղինէ Սալգրավէրի կալուածը ժառանգելէն առաջ՝ այնպիսի սրտի փափկութեամբ մը, զոր ազնուական սրտերը դիւրաւ կ'ըմբռնէն, նամակ մը գրեր էր Սաւրիտիոսի՝ ինքզինքը արդարացընելու համար այս ժառանգութեան նկատմամբ : Եւս նամակին, զոր անշուշտ հիացմամբ կարդացած պիտի ըլլայ Սաւրիտիոս՝ թէ որ առաքինութեան զգացմունքը բողոքովն մեռած չէր նէ սրտին մէջ, պատասխան չէր տրուած : Հանդերձ այսու ամենայնիւ, յետ որոյ որ Սագգաղինէ այսչափ պատճառ ունէր մերժելու զանիկայ իր սրտէն, յետ որոյ որ Սաւրիտիոս այնչափ բան ըրեր էր իրեն և յետ որոյ որ այնչափ կը խօսուէր անոր վրայ, Սագգաղինէ չէր մոռնար դեռ զանիկայ և իր սիրտը կը տագնապէր անոր ողորմելի վիճակին վրայ : Ետուած որ կը տեսնայ ադամանդին ձեւանալն հողուն մէջ և մարգրտին ծնանիլն ուկիանոսի անդունդին մէջ, Ետուած միայն կրնայ գիտցած ըլլալ օրիորդին սրտին յուզմունքը : Սագգաղինէ երկայն ժամանակ չէր հաւտացած Սաւրիտիոսի վրայ լսուած չափէ

դուրս անկարգութիւններուն . երկար ժամանակ պաշտպաններ էր զանիկայ ամենուն խօսքին դէմ, ինչուան նաև անոր ներողամիտ հօրն և ազնիւ մարդիկուհի Սալգրալին ալ դէմ : Երջապէս՝ երբոր ասպետին կենաց կարճընալը և հօրենական կալուածին հրապարակաւ աճուրդի հանուիլը տեսնալէն ետքը՝ հարկաւորուէր էր ճշմարտութիւնը ճանչնալու, նորէն Սաւրիտիոս կենդանի էր իր մտաց մէջ : Սանաւանդ որ բնական դղեկին մէջ ամէն կողմանոր հետքերը կը տեսնար . սեղանատան փայտաքանդակները բոլոր Սաւրիտիոս շինած էր . անոր բնակած սենեակներուն մէջ ամենեւին փոփոխութիւն մը եղած չէր, և Սագգաղինէ շատ անգամ անոնց մէջ տխրութեան ժամեր կ'անցընէր : Դղեկին գաւթէն որ կ'անցնէր, որսի շուները կը վազէին ձեռքերը կը լզէին . Ս իեն գետին ափանց վրայ որ ժուռ կու գար, ցանկերուն վրայէն կը տեսնար Սաւրիտիոսի հեծած ձիերը, որոնք պարարտ մարգագետնոց մէջ կ'արծէին : Բայց այսչափս բաւական չէ . դղեկին մէջ ազնիւ ու լաւաբարոյ աղջիկ մը կար, որ հոնտեղ ծնած էր՝ գրեթէ մէկտեղ Սաւրիտիոսի հետ, և ինչուան այս ատենս ոչ երբէք հեռացեր էր տունէն : Եսպէսն՝ որ գութ ունէր վրան, անոր դաստիարակութիւնը հոգաց, բայց անանկ բարձր աստիճանի էր անոր տրուած կրթութիւնը, որ բարեազգաբար աղջիկը քիչ օգտուեցաւ անկէ և անանկ մնաց՝ ինչպէս որ բնութիւնն ստեղծեր էր զինքը, այսինքն գործունէայ, աշխոյժ, համարձակ, միանգամայն մաքուր, շնորհալից և առողջութեամբ կայտառ : Սակսութիւն մը ունէր նէ՝ միայն այս էր որ ուրախութեան ատեն երբեմն շատ աղաղակ կը հանէր : Սաւրիտիոսի հետ մէկտեղ մեծցած ըլլալով, եղբայրական գութ ունէր վրան . անոր համար Սաւրիտիոսի ամէն ըրածները աղէկի կը մեկնէր, և իր անմեղութեամբը կը զարմանար թէ ինչպէս ուրիշները կը զարմանան անոնց վրայ : Հաւասար սիրով կը սի-

րէր նաև զՍափաղինէ . երբոր առջի անգամն որ լսեր էր թէ գերմանացի որբ դեռահասակ օրիորդ մը , Սաւրիտիոսի մօրաքեռ աղջիկը , եկեր էր դըղեակը , վազելով գացեր գրկուեր էր անոր հետ , և արցունքներովը թրջեր էր զանիկայ : Օռարձալին ան ատեն էր՝ երբոր ծառայք կամ կալուածին մարդիկները ասոր դիմաց սկսէին երիտասարդ ասպետին բռնած գէշ ընթացքին վրայ խօսիլ . այնպէս կը տաքնար՝ որ ապտակները կայծակի պէս կ'իջեցընէր անոնց երեսներուն . և անանկ ծանր էր ձեռքը , որ ամէնքն ալ կը զգուշանային այս վտանգին մէջ իյնալու : Սափաղինէ շատ կ'ախորժէր Որսոլայի հետ խօսակցիլ . այս էր աղջկան անունը : ()ը չէր անցներ որ զանիկայ կանչել չտար . պատուհանին մէջ նստած՝ ձեռքերնին կար , կը սկսէին խօսիլ և միշտ խօսակցութեան ծայրը Սաւրիտիոսի վրայ կը դառնար . Որսոլա երիտասարդին կենաց առաջին տարիները կը ստորագրէր . բայց խօսքը կամաց կամաց անզգալի կերպով ներկային վրայ կու գար : Որսոլա կը պաշտպանէր զան , և կը մարգարէանար որ քիչ ատենէն պիտի դառնայ գայ . իսկ Սափաղինէ գրլուխը կը շարժէր : Որսոլայի փաստն այն էր՝ որ Վուտրէի ագարակը չէր ծախուած . որով ըսել էր թէ Սաւրիտիոս հրաժեշտի վերջին ողջոյնը չէր տուած այն կողմերուն :

Եւս վերջին յոյսն ալ անհետացաւ . քիչ ատենէն լսեցին որ այն ագարակը ծախուելու հանուեր էր . և ինչպէս սովորաբար թշուառութիւնք թշուառութեանց ետեւէն կը քայլեն , նոյն օրը անակնունելի դիպուած մը հանդիպեցաւ որ մեր սակաւաթիւ գաղթականները խռովեց ու սարսափեցուց : ()րէնսգէտ մը եկաւ իմացուց Սափաղինէի թէ Ֆրէզնը տիկնոջ եղբորորդին , որ շատ տարիներէ 'ի վեր մեռած կը կարծուէր , ելեր եկեր էր իր հայրենիքը , և իր հօրաքեռ կտակին վրայ դատաստան բանալ կ'ուզէր , որով այս օրէն 'ի վեր թշնամութիւնները պիտի

սկսէին իրարու մէջ :

Բիշ մը ժամանակ անցնելէն վերջը , Սափաղինէ իրիկուն մը պարտիզին ծառազարդ ճամբաներուն մէջ մինակուկ կը պտըտէր . ծանր էին իր քայլերը , իսկ ինքը տխուր և մտածութեանց մէջ ընկղմած : Թէպէտ անկարելի էր գուշակել թէ այս դատաստանին ծայրը ուր պիտի երթար , թէպէտ չէր ախորժեր ինքը այս տեսակ գործոց պատճառած հոգերն ու նեղութիւնները , սակայն իր ստացուածոցը վրայ չէր իր մտմտութիւնը : Կզբան մտածեր էր որ շիտակ դղեակը ձգէ երթայ . բայց վերջը իր բարերարաց յիշատակն անմոռաց պահելու և իրենց կամքը կատարած ըլլալու դիտմամբ՝ յանձն առաւ իր իրաւունքը պաշտպանելու : Եւսպէս իր պարտքը 'ի գործ դնելէն ետքը՝ փոյթը չէր ինչ որ ալ ըլլար նէ . թող որ կը մտածէր թէ Բիշ բանի կու գար իրեն այս տունը՝ երբոր ալ Սաւրիտիոս ամենեւին հոն գալու միտք չունէր , որովհետեւ միշտ իր մօրաքեռորդոյն ստացուածքը կը սեպէր Սափաղինէ այս կալուածը . գրեթէ իրեք տարիի չափ իր կենաց յոյսն և իր հոգւոյն ուրախութիւնն այն եղած էր՝ թէ օր մը պիտի գայ որ անառակ որդին իրեն ձեռքով հօրենական կալուածը նորէն պիտի ժառանգէ :

Իսկ Սաւրիտիոս այս վայրկենիս Բիշ կ'ընէր : Սափաղինէ ծառազարդ ճամբու մը ծայրը՝ յանկարծակի իր դիմացը տեսաւ զանիկայ : Երազ չէր , ստուգիւ Սաւրիտիոս էր . բայց անանկ տոգոյն և անանկ փոխուած , որ իր ուրուականը կը կարծուէր : Եւսպէս իրաւունքն Սաւրիտիոսը չէր , հապա անոր ուրուականը : Սափաղինէ շփոթած՝ մերձեցաւ իրեն խանդաղատանաց ողջունիւ . բայց անոր պաղ ու տխուր տրտում կերպը տեսնալով ետ քաշուեցաւ : Սաւրիտիոս ըսաւ թէ իրիկունք քիչ մը ցրտեկ է , և կ'ուզէր դղեակն երթալ : Վարձան դէպ 'ի տունը . Սաւրիտիոսի քալուածքը համարձակ էր , և առանց այլայլութեան դաւթին

աստիճաններէն վեր ելաւ . բայց երբոր խուց մը մտան և Սագգաղինէ իրեն ըսաւ՝ Թէ “ ԲՏա հայրդ հոս մեռաւ ” , ծնկուրները դողացին , ու ձեռուրնէրովն երեսը գոցեց : Յետոյ երբոր Որսողան տեսաւ , “ Հոս ես ուրեմն ” , աղաղակեց . և քանի մը սովորական քաղաքավարութեան խօսքեր ըսելէն ետքը իր մօրաքեռ աղջկանը , պատմեց Թէ միտքը դրած ըլլալով երկայն ու մշտնջենաւոր ճամբորդութիւն մը սկսելու քիչ ատենէն , ուզեր էր յետին անգամ մ’ ալ իր հօրը տունը տեսնալ և հրաժեշտի բարեւ տալ իր ատենօք սիրածներուն : Եւ մը վերջը իր սենեակն առանձնացաւ , որովհետեւ օրիորդը բռնադատեց զինքը որ իրենց քով կենայ :

— “ Ո՛վ Թշուառ երիտասարդ , ո՛վ Թշուառ երիտասարդ ” , աղաղակեց հեծեծանօք Սագգաղինէ աղբւրի պէս արցունք Թափելով : Իսկ Որսողա քար կտրեր էր :

Սաւրիտիոս Սաղրաւկէր գալու ատենը միտքը դրեր էր որ քանի մը ժամ միայն կենայ հոն . կ’ուզէր մէկէն հոն կէց Բարիզ դառնալ , որպէս զի գործողութիւնները կարգի դնէ և որոշած երկայն ճամբորդութեան պատրաստութիւնները տեսնէ : Սակայն իր մօրաքեռ աղջկը շատ վրայ որ տուաւ , յանձն առաւ որ քանի մը օր մէկտեղ անցընէ : Բայց միջոցիս մէջ՝ Սագգաղինէ կրցաւ դիտել այս երիտասարդին վրայ եղած արտաքոյ կարգի փոփոխութիւնները , որոնք ոչ այնչափ իր դէմքը՝ որչափ սիրտն ու հոգին ապականեր էին . վայրենի , մաղձոտ ու երգիծաբան կերպ մը առեր էր Սաւրիտիոս , և հազիւ Թէ երբէք գորովոյ և լաւութեան զգացմունք մը վրան կը տեսնուէր : Սակայն ջանաց որ ցուցնէ կերպով մը Թէ իր մօրաքեռ աղջկան գործող յաջող երթալուն վրայ փոյթ ունի . իրիկուն մը՝ խղճմտանքը հանդարտեցընելու համար՝ դատաստանին վերաբերեալ գործածքները Թղթատեց , ու առանց բան մը հասկընալու՝ ըսաւ Թէ բանը

աղէկ ջուրի մէջ էր , և Թէ յայտնապէս դատին իրաւունքը Սագգաղինէի կողմն էր : — “ Բայց դատաստանս քեզի կը վերաբերի , ո՛վ իմ մօրաքեռօրդիս , ըսաւ օրիորդը ծիծաղելով : — Ինծի : — ջնս գիտեր որ հօրդ մահունէն վերջը այս կալուածին տէրը փոխուած չէ : — Իսկոհ որ այս ըրած մեծանձն առատաձեռնութիւնդ փուճ տեղն է , ըսաւ Սաւրիտիոս անտարբեր կերպով մը : Հարկ է իմացընեմ քեզի որ եթէ Գաղղիոյ բոլոր գղեականներն ալ իմն ըլլային՝ ոչ երբէք անով երջանիկ կ’ըլլայի ես : — Սրեմն Թշուառ ես , Սաւրիտիոս , հարցուց օրիորդն անանկ տխուր ձայնով մը՝ որ կրնար քարէ սիրտ մըն ալ կակըղցընել : — Ես Թշուառ . ամենէն երջանիկ մարդն եմ ես ” :

Երկրորդ օրը Սագգաղինէ իմացաւ որ Սաւրիտիոս գացեր էր տունէն առանց իրեն բարեւ մը տալու : Երբոր Բարիզ հասաւ Սաւրիտիոս , այսպիսի անքաղաքավար կերպով բաժնուելուն վրայ ներումն խնդրելու նամակ մը գրեց Սագգաղինէի : Երկու ամիս վերջը , նորէն մէյ մ’ ալ գրեց . կ’ըսէր Թէ հարկաւոր պատրաստութիւնները տեսեր էր , և Թէ տասնըհինգ օրէն ճամբայ պիտի ելլար : Բայց երկու նամակներուն մէջ ալ իր հոգւոյն գէշ վիճակը յայտնապէս կ’երևար . մասնաւորապէս երկրորդը սաստիկ յուսահատութեամբ մը և վայրագ յոյսերով Թաթխուած էր : Եւ ջնս նամակն որ առաւ Սագգաղինէ , մինչև ’ի մահ տխրեցաւ . իսկ երկրորդին՝ զարհուրեցաւ սոսկաց :

Բայց պարագաներս հանդիպած միջոց , դատաստանը առաջ կ’երթար . բոլոր Սագգաղինէի հետ ամուսնանալ ուզողները կ’ուրախանային որ գերմանացի օրիորդին բաները գէշի կ’երթային . միայն Սագգաղինէի հօգը չէր անոր վրայ :

